

ÇOCUKTA DİL GELİŞİM SÜRECİ

Fahri TEMİZYÜREK

Özet

Çocuğun dil gelişim süreci, psiko-motor gelişim süreciyle paralellik arz eder. Çocuktaki fizikî gelişim onun zihin ve dil gelişiminin temelini oluşturur. Eğitimde çocuğun dil gelişim aşamalarına göre hareket etmek onun dil gelişimini sağlıklı bir şekilde etkilemektedir. Çocukların dil gelişimi ile ilgili pek çok veri bulunmasına rağmen bakış açılarından kaynaklanan birtakım farklılıklara rastlanmaktadır. Çünkü çocuğun dil gelişimi başta tıp bilimi olmak üzere sosyal psikoloji veya dil bilim açılarından ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çocuk, çocuk gelişimi, dil eğitimi, dil bilim.

The Duration of Child's Language Improvement

Abstract

The duration of child's language improvement is directly related to the duration of his psycho-motor development. The physical development of child is based on his mental development as well as his language improvement. In education, building teaching points according to a child's language improvement affects his language improvement positively. Although there are many case studies related to the child language improvement, some differences in evaluations are encountered depending on the researchers' different points of views. The reason for this diversity lies in the fact that child's language improvement is not only studied with the methods of the medical science but also with the methods of the social psychology and linguistics as well.

Key words: Child, child development, language education, linguistics.

Giriş

Çocuğun beden, zihin, dil ve psikolojik gelişimi bir bütünün parçaları gibi birbirini tamamlayan aynı zamanda destekleyen özelliklere sahiptir. Bu unsurlardan herhangi birinde ortaya çıkacak olumsuz bir gelişme bütün bünyeyi etkiler.

Bireyin yaşamını ana çizgileriyle ele aldığımızda bebeklik, çocukluk, gençlik, yaşlılık gibi dönemlere ayırmamız mümkündür. Psikolojik temellere göre her dönemin farklı ihtiyaçları vardır. Bireyin doğduğu andan iki yaşına kadar geçirdiği süreyi bebeklik; iki yaşından ergenlik çağına kadar geçirdiği süreyi ise çocukluk dönemi olarak değerlendiriyoruz. Çocuk psikolojisiyle ilgilenen bilim adamlarının çocuk ve çocukluk kavramına yaklaşım tarzları da birbirleriyle örtüşmektedir. Yavuzer, çocuğu, bireyin doğum anından başlayarak, ergenlik dönemine kadar süregelen gelişim dönemi, olarak açıklar (1993, 4). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğünde ise çocuk, “olgunluktan önceki bir yaşta bulunan her kız ve erkek” şeklinde tanımlanır (Öncül, 2000, 244).

Sağlıklı çocukların bedensel gelişim sürecini etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar arasında kalıtım, beslenme ve çevre en etkili olanlarıdır. Çocuğun zihinsel gelişiminde ise kalıtsal birtakım özelliklerin yanı sıra çevresindekilerle kuracağı iyi bir iletişim, ailenin sağlıklı yaklaşımı, içinde bulunduğu kültürel ortam ve tabii ki alacağı kaliteli bir eğitim çok etkilidir.

Çocukta dil gelişimi, dikkatle izlenmesi gereken bir süreçtir. Sosyalleşmenin simgesi ve yönlendiricisi konumunda olan dil, toplumun bireyleri arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlayan iletişimin de kaynağıdır. Özellikle, kolay bir şekilde anlaşılır olmaktan uzak ve karmaşık yapıdaki kavramların kazanılmasında bilişsel etkinlikleri örgütleme ve açığa çıkartma fonksiyonunu üstlenen dil, bu yönüyle de hem ana dili eğitiminde beceri kazandırmanın işlevsel bir aracı hem de mesajın etkili bir biçimde verilmesini sağlayan yönlendirici konumundadır (Ausubel vd., 1978, 45-47). Çocuğun gelişmesinde dilin önemi hakkında geliştirilen genellemeler, “Çocuklar dili kazanırken aynı zamanda yaşamlarının gerek zihinsel gerekse de sosyal etkileşmelerini düzenleyen kendilerine özgü bir sisteme de kavuşurlar.” bilgisini esas almaktadırlar. Bu bilgidен hareketle çocuklarda dil gelişimi üzerine yürütülen çalışmalar yoluyla açığa çıkan kuramsal bilgiler bütünü, çocuklarda dil gelişimine ilişkin farklı tanımları ve yorumları da beraberinde getirmektedir.

Her ne suretle olursa olsun çocuklarda dil gelişimine yönelik ortaya konulan kuramsal bilgilerin çoğu dil, düşünce ve sosyalleşmenin çocuğun hayatındaki rolünü irdelemeye dönük çalışmalar sayesinde şekillenmiştir. Bilgi ve gözlemler aracılığıyla şekillenen kuramların her biri, gelişmenin bu üç farklı yönünü tanımlayıp ilişkilendirmeyi hedeflemiştir. Bu kuramlardan sosyal etkileşimi gelişmenin temel yönü olarak gören ve bu anlayışın hararetli

savunucuları Vygotsky, Baldwin, Wallon ve Bruner'in karşısında gelişmenin temel yönünü bilişsel süreçler olarak gören anlayışın temsilcisi Piaget'nin yaklaşımı ve neo-Piaget yaklaşımları yer almaktadır.

Konu hakkında yorumda bulunan birçok araştırmacı da Piaget ve Vygotsky'nin ortaya koyduğu gelişmede dil ve düşüncenin ilişkisine yönelik teorilerin gayet bilgilendirici bir kıyaslama oluşturduğunu kabul etmelerine karşın, bu kıyaslanmanın tam olarak anlaşılabilmesi için bu teorilerin sosyal etkileşim ve bilişsel gelişme ile nasıl ilişkili olduklarını ve sosyal etkileşim ile dili nasıl bağdaştırdıklarını incelemek gerektiği görüşünü ifade etmektedirler. Bu kıyaslanmanın açıklığa kavuşması bakımından araştırmacılarca ifade edilen görüşleri burada kısaca özetlemeyi yararlı bulmaktayız. Şöyle ki; "Piaget'nin yazılarında değindiği 'düşünce' ile Vygotsky'nin yazılarında değindiği 'düşünce' aynı şey değildir. Genel anlamda Piaget, bilişsel yapının özellikle sensorimotor dönem sonrası yapısal nitelikleri üzerinde durmaktayken Vygotsky düşünceyi, gelişme süreci boyunca hedefe yönelik bir aktivite olarak ele almaktadır" (Gür, 1995, 35-37).

Dil Gelişim Süreçleri

Çocuk, dünyaya geldiği andan itibaren "gelişim süreçleri" olarak da adlandırılan farklı dönemler geçirir. Dil gelişimi ile ilgili çalışmalarda çocukların sırasıyla geçirdiği her dönemin özelliklerine göre gelişme kaydettiği, ancak gelişimin her zaman benzer hususiyetler sergilemediği bilinmektedir. Bu durumun sebeplerini irdelemek gayesiyle yapılan çalışmalarda, çocuktan çocuğa dil gelişiminin farklılık göstermesini izah etmek bakımından, çocuklarda dil gelişimini etkileyen etmenler başlığı altında; gelişim ve öğrenme, ailelerin sosyo-ekonomik durumu, ikiz ve tek çocukların dili, cinsiyete ilişkin farklılıklar, zekâ ve iki dillilik faktörleri sıralanmaktadır.

Çocuk, dil öğrenirken değişik aşamalardan geçer. Ağlama seslerinin duyulduğu dönem olarak kabul edilen doğumdan iki aya kadar geçen süreyi, "cıvıldaama" dönemi takip eder. Cıvıldaama dönemi, öğrenme kaynaklı olmayan fakat çocukların çıkardığı sesleri ayırt etmeye ve bu sesleri sürekli olarak tekrarlamaya çalıştığı 2-6 ay arası dönemi kapsamaktadır. Çocuklar bu dönemde herhangi bir çevresel uyarana bağlı kalmaksızın birtakım anlamsız sesler çıkarırlar. Konuşma becerisinin ilk alıştırılmalarının yapıldığı ve heceleme dönemine geçişte ön hazırlık işlemlerinin yoğun olarak görüldüğü dönemdir.

Çevresel uyarıcılara dikkat edilmeye başlandığı dönem 6-12 ay arası süreyi kapsar. Çocuklar fısıltı türünden çıkardığı sesleri birleştirerek heceler oluşturmaya çalışırlar. Kimi zaman bazı çocukların sözcük oluşturabildiği de gözlemlenebilir. Tek sözcük dönemi olarak nitelendirdiğimiz dönem, çocukların çoğunlukla yakın çevresindeki eşyalarından başlayarak ilişkide buldukları kişilerin isimlerini telaffuz etmeye çalıştığı 12-18 ay arası dönemi kapsamaktadır. Sözcükleri birleştirme çabaları da bu dönemde görülür. 18-24 ay

arasını kapsayan iki sözcük döneminde çocuklar, sözcüklerin birbirleriyle olan ilişkisini kavramaya başlarlar. Çocukların bu dönemde kullandığı sözcüklerin çoğunu isimler oluşturur.

Çocuktan çocuğa dil gelişimi ve dilin kullanılması açılarından büyük farklılıkların gözlemlendiği dönem, cümleler dönemidir. Bu dönem 2-3 yaş arasını kapsamaktadır. Dil hatalarının sıklıkla görüldüğü ve tek cümlede anlatılabilecek bir işi iki cümle aracılığıyla anlatabildikleri dönemdir. Büyüklük küçüklük, öncelik sonralık, azlık çokluk ve zıtlık durumlarını karşılaştırmak ve kavramakta zorluk çekerler.

Benmerkezli konuşmaların yoğun olarak gözlemlendiği zaman dilimi 3-4 yaş dönemidir. Bu dönemde çocuklara her zamankinden daha fazla ilgi gösterilmelidir. Çocuklarda kekemelik sorununun yoğun olarak ortaya çıktığı bu yaşlarda çocuğun, dil gelişimi dikkatle izlenmeli, ayrıca dil gelişimi açısından olumsuzluk yaratacak tavırlardan uzak durulmalıdır.

Çocukların konuşma becerilerinde belirgin bir düzelmeye gözlemlendiği zaman dilimi 4-5 yaş dönemidir. Bu dönemde tekerleme türü ifadelerle aşırı ilgi gösterirler. Bu dönemdeki çocuklar konuşma dilinin yanı sıra yazı diline de ilgi duymaya başlamışlardır. 5-6 yaşlarında benmerkezli dil kullanımından yavaş yavaş kurtulmaya başlarlar. Taklit, yerini öğrenme amaçlı sorulara bırakır. Cinsiyet özelliklerinin de farkına varıldığı bu dönem, merak kaynaklı sebep-sonuç ilişkilerini kavramaya yönelik, ardı arkası kesilmeyen sorularla baş gösterir. Doğru-yanlış, güzel-çirkin gibi nitelemeleri kullanarak karşılaştırma ve kıyaslama yoluna gidebilirler.

Okul yıllarının başlamasıyla birlikte dil gelişiminde yepyeni bir dönem başlamaktadır. Bu sayede çocuklar yazı diliyle daha yoğun bir biçimde karşılaşmaktadırlar. Dil kullanımında yaptıkları hatalar düzelmeye başlar. Bu dönemde sözel iletişim yeteneği gelişen çocuklar, çevresindekilere sürekli bir şeyler anlatmaktan hoşlanırlar. Okula başlamanın da yardımıyla benmerkezli konuşmalar yerini sosyalleşmenin göstergesi olan söz ve davranışlara bırakmaya başlamıştır (Gürel vd. 2007, 7).

Dil Gelişim Sürecine İlişkin Yaklaşımlar

Yukarıda ana hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız çocuğun dil gelişimiyle ilgili süreçleri açıklamaya çalışan yaklaşımları Dönmez, “ruh dil bilimsel”, “anlamsal-bilişsel”, “toplum dilbilimsel”, “davranışçı” ve “etkileşimci” görüş başlıkları altında toplamış ve kısaca şu şekilde özetlemiştir.

Ruh dil bilimsel görüş, çocukların dil kurallarını uygulamaya doğuştan eğilimleri olduğunu; anlamsal-bilişsel görüş, çocukların sensorimotor deneyimlerinden söz etmek amacıyla dil öğrendiklerini belirtirken, toplum dil bilimsel görüş, çocukların sosyalleşmek ve başkalarının davranışını yönlendirmek için dil öğrendiklerini; davranışçı görüş, çocukların sözel davranışları, çevrelerinde göze çarpan başka kimselerce seçmeci bir biçimde

ödüllendirildiği için öğrendiğini savunmaktadır. Etkileşimci görüş ise bebeklerin konuşma öğrenmeye hazır olduklarını ve çevrenin onlara konuşma öğrettiğini savunur (Dönmez, 1987, 37).

Gelişim kuramı üzerinde çalışan psikologlar, bireyin gelişiminde dış koşullar ve büyüme katkılarında pay biçmelerine göre farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Bunlardan bazıları, iç süreçlere ve bu süreçlerdeki değişikliklere, bir kısmı ise, dış koşul etkilerine dayalı olarak gelişmeyi yorumlama yoluna gitmişlerdir. İç süreçler bütününe daha fazla pay biçenler gelişim kavramını, ‘dönem’ yaklaşımıyla; dış koşullar bütününe daha çok pay biçenler ise ‘çevre’ yaklaşımıyla çözümlenmeye çalışmışlardır. Etkileşimci yaklaşımı benimsemiş olan Piaget ise bilgiye dayalı gelişimi şu şekilde ifade etmektedir: “Bilgiye dayalı (bilişsel) gelişim: fiziksel olgunlaşma, deneyim, toplumsal etkenler ve dengelenmedir.

Rousseau’nun ısrarla savunduğu deneyimler ışığında öğrenme düşüncesinin özünü oluşturan “Kendi bakış açımızla çocuğun bakış açısını aynı değerlendirmeye tabi tutmak kadar yanlış bir şey olamaz. Çünkü çocukların kendine özgü ve bizlerinkinden çok farklı görme ve düşünme biçimleri vardır” tespiti, Piaget’nin bireyin bilişsel gelişiminde evreler olduğu teziyle bilimsel araştırmaların temellendiği bir düzlem hâline gelmiştir. Bireyin gelişiminde bilişsel evrelerin kabulü, bu evrelerin temel dil becerileriyle ilgili kavramların öğretilmesinde de kullanımını gündeme getirmiştir. Piaget’nin ortaya koyduğu bilişsel gelişim evreleri teorisinin bireyin düşünce gelişimi, akademik başarısı ve öğrenmesi üzerindeki olumlu etkilerini incelemeye çalışan pek çok araştırmacı, Piaget’nin bilişsel gelişim evrelerini belirlerken temel dil becerilerini dikkate almadığını gözlemlemişlerdir. Bu yüzden gelişim psikologları tarafından “tekâmülün sadece bireysel temellerle açıklanamayacağı, özellikle öğrenme ve düşünme üzerinde önemli bir katkıya sahip kavram gelişiminin içinde yaşanan kültür ve bu kültürün taşıyıcı ögesi olan dille de ilişkili olduğu” anti-teziyle Piaget eleştirilmiştir. Piaget’ye gelişim dönemindeki bireyin sergilediği davranışlar bütününe sosyal etkileşim aracılığıyla yorumlanması gerektiği ve bu davranışların sosyalleşme yoluyla amaçlılık kazanacağı görüşleriyle katılmayan Vygotsky, bu doğrultuda Piaget’ye en temel eleştirisini ‘Birey, karşılaştığı yeni durum ve nesnelere algılamak, nesne ve durumlarla kendisi arasında bir etkileşim kurmak yerine daha çok dış koşulların ve rehber konumundaki kişilerin yardımına başvurmaktadır.’ ifadeleriyle getirmektedir. Vygotsky’nin yaklaşımı eski Yunan filozoflarının da ekseriyetle üzerinde ittifak ettiği bir husustur. Yunan filozoflarına göre çocukların eşyalar aracılığıyla edindikleri imajlar, daha çok dış dünya ile ilgili unsurlar aracılığıyla açıklanabilmekteydi.

Dönem yaklaşımını esas alan Piaget, “çocukların kendine özgü bir düşünme biçimleri olduğu ve bu yüzden onların çocuk olarak görülmesi gerektiğini” savunmuştur. Bu konuda Piaget’le aynı düşünceleri paylaşan

psikologlardan Guy da bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Yaşınızın hayli ilerlediği zamanlardan birinde donanımlı bir kürsüye çıkıp didaktik bir sesle konuşarak çocuklarda iz bıraktığınızı düşünüyorsanız, size mutlaka başarısızlığa uğrayacağınızı bildiririm. Tam bir başarıya ulaşmak istiyorsanız, siz de çocuklarınızın gözünde bir çocuk imajı uyandırmaya çalışın. Çocuk gibi olmaya ve çocuk gibi düşünmeye başlayın.” (Guy, 1969, 21-23). Çocukların bir yetişkin gibi düşünülmemesi görüşünü eğitim kavramıyla birlikte değerlendiren Baltacıoğlu, “Çocuk, insan yavrusu olmak itibarıyla her şeye müsait, fakat hiçbir şeye muktedir olmayan ham ve elastiki bir yaratıktır.” diyerek çocuğun olgunlaşmamış ve eğitime muhtaç ve müsait bir canlı olduğuna işaret ettikten sonra eğitimin amacını şöyle vurgular: “Terbiye, bu ham ve elastiki ruhtan cemiyetin hayatı için lüzumlu olan yeni terkipleri vücuda getirir.” (Baltacıoğlu, 1942, 17-18).

Olgunlaşma dönemi içerisinde gerçekleşen zihinsel işlemleri dört dönem başlığı altında irdelemeyi düşünen Piaget’ye göre gelişim düşüncesinin özü, yaş gruplarına göre dönemlerin sınıflandırılmasından ziyade, dönemlerin bir sıra dâhilinde ve gelişim özelliklerine ters düşmeyen bir bilişsel süreçler bütününde geçirilmesidir (Kopp, 1982, 18). Bruner, Piaget’nin aksine zihinsel gelişimi dört evre yerine üçe indirgeyerek açıklama yoluna gitmiştir. “Bruner, Piaget’nin sözü edilen dört evresine karşılık, çocuğun zihinsel gelişim evrelerini; (1) enaktif, (2) ikonik ve (3) simgesel düşünme evreleri olarak adlandırmaktadır. Birinci evrede çocuk, nesnelere doğrudan ilişki kurar. 0-24 ay arasını kapsayan bu dönemde çocuklar zihinsel işlemleri somut malzeme üzerinde daha başarılı bir biçimde gerçekleştirmektedirler. Çocukların kendilerince tanımladıkları nesnelere anlamı, onlarla ne yaptıklarına bağlıdır. İkinci evre olan ikonik düşünme evresinde çocuk, artık nesnelere doğrudan ilişki kurmaz, nesnelere zihinsel imgeleri ile uğraşır. Ancak algılanan nesnelere gerçek durum ya da özellikleri değil, çocuğun o nesnelere zihninde nasıl canlandırdığı önemlidir. Bruner’e göre, çocukların ikonik düşünme evresi oldukça önemlidir. Bu döneme yönelik olarak tasarlanan öğretim etkinliklerinin, nesnelere kavram ya da olguların zihinsel imgeleri (ikonlar) üzerine inşa edilmesi gerektiğini söyler. Üçüncü ve en ileri düşünme evresinde artık, nesnelere imgeleri söz konusu değildir. Çocuk, sembollerle düşünmeye başlar. Bruner’in simgesel düşünme evresi, Piaget’in ‘soyut işlemler’ döneminin karşılığıdır ve on iki yaşında başlamaktadır” (Köksal, 2001, 27-28).

Zihinsel işlemleri somuttan soyuta giden bir doğrultuda izah etmeyi düşünen Piaget’ye göre “bilişsel yetenek (cognitive ability), genel olarak nesnel gerçekliğin bilişsel yapılara dönüştürülmesi ve yeniden işlenmesidir. Ona göre bilişsel gelişim, bilinç ve çevrenin diyalektik etkileşimli ilişkisinden oluşur. Bu anlamıyla zekâ bir uyuma (adaptation) davranışıdır. Uymanın ise koşulu vardır: özümleme (assimilation) ve uyumsama (accommodation). Özümleme, nesnel gerçekliğin simgesel olarak bilinç yapılarına dönüştürülme eylemi, uyumsama

ise, bilinçte önceden var olan şemaların (schemes) yenileriyle etkileşimini anlatır. Kısacası, bilişsel gelişim süreci, bilinç ve çevrenin karşılıklı etkileşiminin ürünüdür. Bir başka deyişle zekâ, somut olan nesnel gerçekliğin, seçici algı, imgesel ve simgesel (kavramsal) düşünce süreciyle bilinç yapılarında gelişmesi ve dönüştürülmesi eylemidir. Somut gerçekliğin, bilişsel anlamda soyut olarak kavranması, algılanmasıdır. Bu süreç ise, aşamalı bir biçimde birçok bilişsel beceri etkinliklerinden geçmektedir. Örneğin, seçici algı, akıl yürütme, keşfetmeler, taklit, temsil etme, amaçlı davranışlar, kümeleştirme ve sınıflama yapabilme becerileri, değişmezlik ilkesi, kavram geliştirme ve tüm bunların öteki gelişim basamakları içinde gelişmiş, yetkinleşmiş, olgunlaşmış yeterlilikler ve yetkinlikler kazanmış biçimleri olarak kabul edilir. Özet olarak, bütün bu süreçler, somut işlemlerden, soyut işlem yeterliliklerine doğru gitgide gelişen bir ivme kazanarak çocuğun bilişsel gelişimini hızlandıracak, onu ergenlik, gençlik ve yetişkin dönemlerine hazırlayacaktır.” (Topses 2001: 6).

Soyut işlemler döneminin 11-12 yaşından sonra başladığını ifade eden Piaget, zihinsel gelişim konulu çalışmalarında 7-12 yaş grubundaki çocukları somut işlemler döneminde kabul etmektedir. Ona göre çocukların işlemleri muhakeme edişinin mantıklı hâle gelmesi, “sıralama, sınıflandırma ve karşılaştırma işlemleri için şemalar geliştirmeleri ve başarılı bir somut işlemler dönemi geçirmeleriyle” yakından ilişkilidir. (Günçe, 1973, 143)

Bazı zihinsel işlemleri yapabilmekle birlikte “somut işlemler dönemi”ndeki bir çocuk, kuramsal ve soyut bilgi yığınlarını anlamakta zorlanır. Kendisine öğretilmeye çalışılan yeni şeyleri, daha önce bildikleriyle birleştirerek ve somutlaştırarak anlamaya çalışır. Şüphesiz bu durum Türkçe öğretimi açısından da dikkate alınmalıdır. Özellikle, ilköğretim birinci kademeğe yönelik hazırlanan ve çocuğa öğretilmesi hedeflenen kuramsal bilgiler, önce onun dünyasından ve tanıdığı unsurlarla örneklendirilip somutlaştırılmalı, sonra genellemelere gidilerek bütünü kavramaları sağlanmalıdır. Öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyi dikkate alınarak yürütülecek ana dili dersleri, onların bilişsel davranışlarını örneğin, yüksek tahmin, muhayyile gücü, algılama, dikkat ve düşünme becerilerini (problem çözme, yaratıcı süreç) büyük oranda geliştirebilir (Marshall, 1994, 28).

Sonuç

Öğrenmelerin neredeyse tamamına yakınının öğrenilmiş dil üzerinde gerçekleştiğini göz önüne aldığımızda bilgi ve görgülenme sürecinde dilin önemi ve baskınlığı yadsınamaz. Millî kültürün temel ögesi olma, millet olmanın en önemli paydasını oluşturma ve gerek bireysel ve gerekse sosyal bakımdan kişiliğin dengeli olarak gelişmesinde ana dilinin büyük önemi bulunmaktadır. Dünya, zihnimizde ana dilimize göre biçimlenir. Biz çevremize ana dilimizin penceresinden bakar; varlıkları, olayları, durumları hep onun anlama ve anlatma yolundan giderek kavrar, muhakeme eder ve dile getiririz.

İlk adlandırmalar ve tanımlamalar ana dili ile gerçekleştirilir. Duygu ve düşüncelerin paylaşılmasında da çok yönlü ve vazgeçilmez bir ögedir. Her toplumda bilgi aktarımı ana dili ile gerçekleşmektedir. Bu süreç içerisinde bireyin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmesi beklenir. Burada amaç, bireye gerekli olan dil becerilerini kazandırmaktır. Ana dili eğitimi belirli bir dönemde yapıp bitirilen bir bilgi dersi değil, aksine bireyin yaşamı boyunca yapması gereken bir dizi etkinlikler zinciridir.

Çocuk, duygu ve düşüncelerini gerek sözlü gerekse yazılı olarak tam ve doğru ifade edebildiği oranda başarılı olur. Küçük yaşlardan itibaren oluşturulacak ana dili bilinci çocuğun hayal gücünü artırır, kelime hazinesini zenginleştirir ayrıca konuştuğu dilin kurallarını pekiştirmesini sağlar. Bireyin eğitilmesinde en önemli ve verimli dönem olan çocukluk dönemi, dil eğitimi açısından da değerlendirilmek zorundadır.

Kaynakça

- AKSAN, Doğan, (1975). "Ana dili", *Türk Dili*, 31, (285), 423-434.
- AUSUBEL, D. P.; Novak, J. D.; Hanesian, H. (1978). *Educational Psychology: A Cognitive View*, New York.
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı, (1942). *İçtimai Mektep*, Ankara, Maarif Matbaası.
- DÖNMEZ, Necati Baykoç; Arı, M., (1987). "12-30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması." *Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, S. 2.
- GUY, Jacquin, (1969). *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*. (2. Bsk.). (Çev. Mehmet Toprak). İstanbul, Yükselen Matbaası.
- GÜNÇE, Gülseren, (1973). *Çocukta Zihin Gelişimi, Piaget Kuramına Toplu Bakış*, Ankara.
- GÜR, Hakan, (1995). *Dil Edinininin Psiko-Sosyal Yönleri*. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi, S. 37.
- GÜREL, Zeki- TEMİZYÜREK, Fahri- ŞAHBAZ, N. Kemal: *Çocuk Edebiyatı*, Ankara, Öncü Yayınevi.
- JERSILD, Arthur, (1983). *Çocuk Psikolojisi* (Çev. Gülseren Günçe), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak. Yayını, Ankara.
- KÖKSAL, Hüseyin, (2001). *Hayat Bilgisi Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- MARSHALL, Julia, (1994). *Ana Dili ve Yazın Öğretimi*, (Çev. Cahit Külebi), Ankara, Başak Yayıncılık.
- MCGHEE, Paul; Kopp E; Claire , B., (1982). *Cognitive Development, The Child, Development in a Social Context*, Los Angeles.
- ÖNCÜL, Remzi, (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, İstanbul, MEB Yayınları.
- ÖZBAY, Murat, (2001). "0-6 Yaş Grubu Çocuklarındaki Dil Gelişiminin Türkçe Öğretimi Açısından Önemi", *Bilig*, S. 17.
- PIAGET, Jean, (1959). *The Language and Thought of the Child*, London.
- TOPSES, Gürsen, (2001) *Hayat Bilgisi Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- VYGOTSKY, L. S. (1962). *Thought and Language (11th edition)*, Cambridge, The MIT Pres.
- YAVUZER, Haluk, (1993). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.